

El conjunt d'articles format per " I.- De aliats a enemics; II.- Primeres accions armades, III,- Després del Bruc, i IV.- El Bloqueig de Barcelona, formen el conjunt de fets ocorreguts l'any 1808 i sota la implicació directa del general Duhesme, com a cap independent d'un cos d'exèrcit imperial.

III

DESPRÉS DEL BRUC

(Continuació de la recopilació dels fets històrics del meu article "Primeres accions armades")

El 18 de juny la Junta de Lleida és transforma en la "Suprema Junta de Gobierno del Principado de Catalunya", formada per un representant de cada Corregiment. És interessant veure la composició de la primera Junta per comprendre l'abast de la revolta contra el govern de Madrid.

President: Don Gerónimo Mª Torres, Bisbe de Lleida

Vocals:

Don Antonio de Gomar y de Dalmases, Regidor degà de l'Ajuntament de Lleida

Don Gregorio Morelló, prevere i canonge de la Catedral d'Urgell.

Don Ramón Utgés, catedràtic de la Universitat de Cervera

Don Joaquín Ibáñez, Baró d'Eroles, de Talarn

Don Manuel Torrens, de Manresa

Don Beltrán de Olcinelles, d'Igualada

Don José Francisco de Ferrer, Baró de Sabassona, de Vic

Don Francisco José Domingo Martín, religiós dominic de Tortosa

Don Juan Guinart, de Tarragona

Don José Antonio Cot, de Mataró

Secretari: Don Francisco Javier, de Berga.

Una de les primeres mesures que adopten el 20 de juny, és la formació d'un exèrcit actiu amb 40 terços de miquelets, d'un batalló de 1.000 homes cada un¹. Aquest contingent és repartiria entre tots els corregiments a raó de set vegades la quota assignada en la lleva de 1803. La incorporació de miquelets era voluntària, entre els homes de 16 a 40 anys, i la crida "patriòtica" no té el ressò demanat, és formen 28 terços amb un total de 20.872 homes. La resta, com a sometents, formaria un exèrcit de "Reserva". Aquestes forces combatents, s'unirien a les regulars insurrectes, i restarien sota les ordres d'un Capità General, que nomenaria la mateixa Junta.

Però el problema a resoldre amb urgència fou la falta de numerari², que permetés finançar la guerra. Per això decidí la encunyació de monedes, que delega

¹ Per més detall, veure el meu estudi sobre el Miquelets

provisionalment a les Juntes Corregimentals de Girona, Lleida i Tarragona, fins que ella mateixa pogués assumir la constitució d'una Casa de la Moneda³.

Després de la segona acció del Bruc, les forces insurgents bloquegen la ciutat de Barcelona, no solament per la línia del Llobregat, sinó que aquesta vegada, des de Sant Pere Màrtir fins el Besos i d'aquest fins a la punta de Montgat.

Al mateix temps les partides de sometent aixecades per Joan Clarós amb el suport de soldats de les guarnicions de Girona i Roses, bloquegen el castell de Sant Ferran de Figueres, posant en una situació difícil al batalló que l'ocupava i a la vegada tallaven les comunicacions del Cos de Duhesme amb la frontera francesa.

A la vista de la situació, el general Duhesme decideix actuar per restablir les seves comunicacions, apoderar-se de la ciutat de Girona i trencar el bloqueig del castell de Sant Ferran de Figueres son els seus objectius. Però primer ha de poder sortir de la plaça de Barcelona i trencar el cordo insurgent, per la part de Montgat. Encomana l'expedició a la divisió Lechi, reforçada per dos batallons francesos i el 3r. regiment de cuirassers amb un total de set batallons d'infanteria, cinc esquadrons de cavalleria i 8 canons, la resta del Cos d'exèrcit francès, restarà a Barcelona sota el comandament de Chabrán, per mantenir neta les seves rodalies d'elements rebels, conjuntament amb les tropes espanyoles lleials del general Ezpeleta.

La posició del castell de Montgat estava ocupada per uns 9.000 homes armats, cosa que la feia inexpugnable pel costat de la costa, per on corre la principal carretera en direcció a Girona. Però tal com pogué apreciar el propi Duhesme en la visita d'inspecció feta el dia 16, que la posició no estava suportada per cap element geogràfic ni militar per la part de l'est. Aquest factor decidí el pla d'atac.

En la matinada del dia 17, el general Duhesme al front de la divisió Lechi és presenta en front de Montgat, fa un simulacre d'atac cap a l'esquerra i el centre de la posició i, quan els defensors és mouen per rebre el suposat atac, el gruix de la divisió ataca amb contundència el flanc dret, en un moviment envoltant i els defensors en comprendre que serien envoltats i atacats per la reraguarda, és declaren en fugida, deixant en mans franceses el castell o casa forta de Montgat i varies peces d'artilleria.

Mentrestant dos batallons francesos de la divisió Chabrán, forcen el pas del congost per

² La manca de monedes era degut principalment a la ocultació o el seu enviament al 'estranger.

³ Per més detalls sobre la encunyació de monedes en aquesta època, veure "La moneda catalana de la Guerra de la Independència (1808-1814), de E. Goig Pansu, Cymys, Barcelona 1974.

on passa l'altra carretera, entre Sant Andreu del Palomar i Montcada, que per Hostalric porta també a Girona.

El general Lechi continua el seu avenç cap a Mataró, on és rebut per foc de fusell i de canó. Mataró fou ocupada en un assalt i, en conseqüència sofrí el saqueig i la violència corresponent. Una vegada a Mataró, Duhesme comunica a Lechi les seves intencions de continuar fins a Girona i Figueres. Lechi no està conforme amb els plans del seu oficial superior, degut sobre tot, a la falta de proveïments i munició i en desconèixer la situació rebel que trobarien en el camí. Estudiada la situació, Duhesme comunica al general italià que restringirà l'operació de no passar de Girona i si aquesta plaça resistia, no estarien més d'un dia sota els seus murs.

El dia 18 pel matí, el general Duhesme al front de les seves forces surt de Mataró cap a Girona. En el seu pas per Arenys de Mar, reben queviures per dos dies i, després de vèncer una lleu resistència per part de sometents, entre Sant Pol i Calella, passen la nit entre Calella i Pineda. La nit del 19, l'avantguarda francesa arriba a tres quart de llegua de Girona i, el dia 20, al matí, tota la divisió és desplega a dreta i esquerra de la carretera de Barcelona a la vista de la ciutat forta.

Però el dia 5 de juny, la ciutat de Girona s'havia sumat a la revolta, i la seva primera tasca de la Junta de Defensa creada fou posar la plaça en estat de guerra, reforçant les muralles, forts i baluards; incrementant la guarnició, formada pel regiment irlandès de *Ultonia* (350 homes), amb contingents de miquelets i amb homes dels pobles mariners i soldats d'artilleria, procedents de Roses i desertors de Figueres, sota les ordres del capità de la companyia fixa, i així, entre el dia 5 i el 19 de juny, posaren en servei 42 peces d'artilleria de diversos calibres.

D'aquesta manera, quan Duhesme és presenta a les portes de Girona, que en lloc d'obrir les seves portes, com passà amb el general Chabrán a Tarragona, fou rebut amb un toc de sometent i tant els civils armats com els soldats ocuparen els seus llocs de combat. El regiment de *Ultonia* fou col·locat en reserva, per poder acudir ràpidament al lloc de màxim perill. El general francès en fer un reconeixement de més a prop a la ciutat fou rebut per un viu foc de canó, cosa que el fer retrocedir.

El general Duhesme entengué ràpidament que amb els seus 6.000 homes i 8 canons no podia rendir la plaça forta de Girona i, en primer lloc intenta establir negociacions amb la Junta, perquè deixessin pas franc a les seves tropes cap a Figueres. Però la Junta no solament rebutjà la proposta, si no que agafa presoner el parlamentari francès, sota la pressió del poble revoltat.

A la vista d'aquesta actitud bel·ligerant i, seguint el pla del seu ajudant d'estat major

Ordonneau, decideix fer un cop de ma contra la porta del Carme amb totes les companyies de granaders de la divisió Lechi, suportat pel foc de tres obusos assentats en el mont Palau. L'atac dels granaders fou rebutjat amb grans pèrdues, degut al foc fet de front des dels baluards del Carme i de la Mercè i de flanc des del fort dels Caputxins. El foc dels obusos francesos fou neutralitzat per la major potència de l'artilleria de Girona.

Simultàniament en l'atac dels granaders, el coronel Zénardi al front dels caçadors a cavall napolitans intenten creuar el riu Ter a l'oest de la ciutat, però fou rebutjat pel foc de fusell dels sometents col·locats a la riba esquerra del riu.

Aquest dos fracassos simultanis, fan pensar a Duhesme que d'única solució és la negociació. Per això envia un nou parlamentari a la Junta de Girona, demanant que aquesta, la Junta, nomenes dos diputats perquè passessin pel seu quarter general a fi de rebre notícies de gran importància. El segon parlamentari no fou fet presoner i, la Junta dubtosa de l'actitud a seguir i, després d'una forta deliberació, per majoria de vots, decideix enviar al regidor Martí Burgués i al tinent coronel Juan O'Donovan, comandant del *Ultonia*, com a diputats de la ciutat al quarter general francès, situat a Santa Eugènia.

La negociació entre el general Duhesme i els dos diputats de Girona dura tota la nit fins que per la matinada del dia 21 acordaren que la Junta enviaria al quarter general francès, a les 7 del matí, una nova delegació, composta per representants de l'església, la noblesa, els militars i el poble, degudament autoritzada per agafar compromisos.

Mentre és mantenien aquestes converses, el general francès autoritza al capità Laffaille, que al front de dos batallons francesos i un de napolità, fes un atac demostratiu sobre els baluards del Mercadal. L'aproximació és feu per la riera Güell i els dics del canal de Santa Eugènia aprofitant la foscor de la nit, varis soldats francesos varen infiltrar-se fins el fossar del baluard de Santa Clara i, amb l'ajut d'escales accedir al baluard, sorprenent als defensors que després d'uns moments de confusió i amb l'ajut d'un destacament del regiment de *Ultonia*, que acudí en socors dels defensors, els francesos, amb algunes baixes, abandonen.

Els fracassos de les accions de força i, que a les deu del matí la delegació de la ciutat de Girona no havien fet acte de presència en el quarter general de Duhesme i, sobre tot perquè els queviures per dos dies recollits a Arenys de Mar, s'esgotaven, Duhesme, tal com havia promès al general Lechi, decideix retirar-se cap a Barcelona.

La delegació gironina, formada per cinc membres, arriba a Santa Eugènia, quant les forces franceses han abandonat el lloc.

La columna de Duhesme pernocta el dia 21 de juny entre Maçanet de la Selva i Tordera; el dia 22 entre Pineda i Calella i, el dia 23 a Mataró, on queda estacionada la divisió Lechi, seguint el general en cap amb les tropes franceses fins a Barcelona.

Mentre durà l'operació de Duhesme sobre Girona, els sometents de Lleida, Manresa, Igualada i Tarragona i, reforçats per destacaments de soldats del regiment suís de Wimpffen, sota el comandament del coronel Joan Baget, havien tornat ocupar la línia del Llobregat, des de Martorell fins a la desembocadura. En els principals punts per creuar el riu, Martorell, Molins de Rei i Sant Boi, construïren sistemes atrinxerats amb peces d'artilleria.

En arribar a Barcelona, el general Duhesme té notícia de l'ocupació de la línia del Llobregat per part dels homes de Baget i, el dia 30 de juny, decideix atacà per alleugerir la pressió sobre la ciutat. Després de reconèixer les posicions rebels, junt amb el general Lechi, fet venir des de Mataró. La maniobra queda definida i mentre la divisió italiana pressiona la línia per Molins de Rei, la brigada Goullus, de la divisió Chabrán i els cuirassers del general Bessières creuren el riu per la seva desembocadura i, girant cap el nord-oest, atacarien als homes de Baget pel flanc.

L'operació fou un èxit total, els sometents son sorpresos per la audaç maniobra de Duhesme i, abandonen les posicions de Sant Boi, fugint cap a Vilafranca de Penedès. La divisió Lechi passa el riu per Molins de Rei fent fugir als defensors, que son perseguits fins a Martorell, població que fou saquejada i incendiada. La pèrdua de les posicions de la línia del Llobregat, representa una pèrdua de més de 200 homes, fets presoners i la captura de cinc canons.

Mentrestant, la resta de la divisió Chabrán, la brigada Nicolás i el regiment de Caçadors a cavall de la brigada Bessières, son enviats cap al Vallès, per aconseguir queviures, entren a Granollers el 4 de juliol. Al dia següent reconeixen el camí de Vic, en el congost que passa el camí el troben defensat per partides de sometents, manats pel tinent coronel Milans del Bosch. El general Chabrán, complint les ordres rebudes, no força el pas pel congost i és retira cap a Mataró. En intentar fustigar la reraguarda francesa amb els sometents, aquest son dispersats per una carrega dels caçadors a cavall.

El general Duhesme comunica a Napoleó el seu fracàs de prendre possessió de la plaça forta de Girona, demana reforços per repetir el intent i així pogué també alliberar a la guarnició del castell de Figueres, formada per un batalló (562 homes) del 2n. Regiment d'infanteria de Línia francès, a les ordres del coronel Piat, que deixà la divisió

Chabrán en el seu pas cap a Barcelona el dia 2 d'abril.

El dia 24 de juny, l'Emperador accedeix a la sol·licitud de reforços, i ordena al seu ajudant de camp, general Honoré-Charles de Reille, és traslladi a Bellegarde (El Pertús) per posar-se al front d'una nova divisió, que quedarà formada per un batalló d'infanteria i dos esquadrons de dragons toscans; un batalló de Guàrdies Nacionals i un altre de companyies de la reserva departamental; un batalló del 32è. lleuger (unitat acabada de crear); tres companyies del 16è. de línia i dos del 2n. Regiment suïss; un batalló de la 5ª Legió de reserva; el batalló de Valais⁴; i dos batallons i dos esquadrons italians. El conjunt d'aquesta heterogènica força, representaven uns efectius de 6.500 homes i sis peces d'artilleria.

Les ordres rebudes pel general Reille, eren que quan fora possible, aixequés el bloqueig de Figueres, prenguéss possessió de Roses i després marxaria sobre Girona, on es trobaria amb la columna del general Duhesme, procedent de Barcelona.

ENTRADA DE REILLE I COP DE MÀ SOBRE ROSES

Reille arriba a Perpinyà el dia 3 de juliol i el dia 4 instal·la el seu quarter general a Bellegarde i el 5, marxa sobre Figueres amb les primeres forces que ha pogut reunir: un batalló toscà, algunes companyies departamentals, una companyia suïssa i dos peces d'artilleria.

Arribat a la riba del Muga, és desvia cap a l'est, per evitar passar per Pons de Molins, que suposava fortament defensada per forces espanyoles. Passa el riu en front del castell de Figueres i entra, amb un gran comboi de queviures i munició.

Acomplert el primer objectiu manat per Napoleó, Reille és prepara per a la resta, i després de rebre reforços el dia 11 de juliol intenta un cop de mà sobre Roses.

En aquells dies, la guarnició de Roses és reduïa a un centenar de soldats de les *Reales Guardias Españolas* i *Reales Guardias Valonas*, reforçats per 400 miquelets amb cinc peces d'artilleria.

El general francès és presenta davant la plaça de Roses amb 1.800 homes, i degut a la negativa de rendició dels seus defensors, és prepara per el atac. En aquell moment rep noticia que Clarós amb 4.000 o 5.000 miquelets, col·locat a les seves espatlles, l'hi barra el pas cap a Figueres. Degut el perill que representava perdre la seva línia de comunicacions, després de suspendre el atac i és retira cap a Castelló d'Empúries, on passa la nit, obrir-se pas entra les forces de Clarós. El dia 12 torna a Figueres després de perdre uns 200 homes, entre morts, ferits i presoners.

⁴ *Originaris del cantó suís de Valais*

Als pocs dies, la guarnició de Roses, rep com reforços a mariners britànics del navili "Montague", ancorat a la badia. I els sometents d'en Clarós ocupa els passos de França cap a el Empordà, interceptant algun comboi en direcció a Figueres i a Ponts de Molins, capturaren al príncep Salm-Kyllburg i a M. Noailles, ajudants de camp de l'emperador, i portats a Girona com a presoners.

El dia 7 de juliol, Duhesme rep un despatx del major general, per mitja d'un vaixell correu, procedent de Cotlliure, que ha pogut trencar el bloqueig britànic i, rep notícia de la formació la nova divisió manada pel general Reille i, amb l'ordre expressa, que una vegada assegurades les rodalies de Barcelona, marxés sobre Girona i establir contacte amb la divisió Reille que ho feria sobre Figueres. En el mateix correu, rep una carta del propi Reille, que l'hi comunica que Figueres està al seu poder i, que una vegada reunida la totalitat de la seva divisió, marxarà sobre Girona.

En resposta a la carta de Reille, Duhesme l'hi comunica que entre els dies 20 i 23 de juliol, té la intenció de trobar-se en front dels murs de Girona, amb tot el material de setge que té a Barcelona i, que ell fes el mateix amb el material de Figueres i de Perpinyà.

Duhesme prepara amb tot detall la nova expedició contra Girona. Ordena al seu comandant general d'artilleria, coronel Fabre, que reuneixi un tren de setge, amb el material existent a Barcelona. Per aquest fi, pot reunir dos canons llargs de a 16, quatre morters i tres obusos de gros calibre, unes 300 bombes, així com molta munició i projectils de tot tipus. La manca de mitjans de transport és solucionat per la requisita a particulars.

Les forces a utilitzar en la nova expedició seran: la divisió Chabrán, la brigada de cavalleria Bessières, un batalló d'infanteria italià i el regiment de Caçadors a cavall, també italià. En la ciutat de Barcelona restaria la resta de la divisió Lechi, amb uns efectius d'uns 5.000 homes i, per mantenir la tranquil·litat entre la població civil, és posarien a la practica les mesures indicades pel propi Emperador: desarmament complet de la ciutat, arrebregar queviures a la Ciutadella i a Montjuic i agafar ostatges entre les personalitats més rellevant per la seva fortuna i prestigi social.

Com a moviment preliminar, mana que la divisió Chabrán ocupi Mataró i que la seva avantguarda explori el camí de Marina cap a Calella. Duhesme rep notícia que el camí és troba tallat per varis punts i, que dues fragates angleses i varis falutxos espanyols, amb el foc dels seus canons, impedeixen el pas pel camí. El dia 16 de juliol, el general Duhesme és posa al cap de l'expedició i surt de Barcelona, deixant dit a Lechi, que faci

sortir ràpidament al tren de setge. En el mateix dia, envia a la brigada Goullus a desallotjar als sometents de les muntanyes que dominen el trajecte fins a Arenys de Mar, reitera a Chabrán, que marxí sobra aquesta localitat. A pesar del foc naval i dels talls en el camí, el dia 17 salven aquests obstacles. Una vegada a Arenys de Mar, la descripció dels talls existents entre Sant Pol i Calella fan dubtar a Duhesme i decideix estudiar una ruta alternativa, ciutadans notables de Mataró indiquen la possibilitat d'un camí de d'interior que pot evitar el foc dels canons d'Hostalric. El capità d'enginyers, Laffaille, i el cap de l'estat major Ordonneau, han inspeccionat el tall de Calella i, discrepen de la seva possible reparació; en conseqüència Duhesme decideix seguir el camí interior i a tal fi, envia a la seva avantguarda cap a Sant Celoni. Però el dia 19, quan arriba el tren de setge, no pot salvar el desnivell entre Arenys de Munt i Collsacreu. No l'hi queda cap mes remei que reparar el tall entre Sant Pol i Calella. Laffaille supera l'obstacle en 30 hores construint un empostissat de fusta, fixat contra la roca, i recobert de terra, per deixar passar els canons de gran pes. En la nit del dia 20, tot el tren de setge, la brigada Nicolas de la divisió Chabrán, el regiment de cuirassers, el regiment de Caçadors a cavall napolitans i els dos batallons d'infanteria destacats de la divisió Lechi, passen el tall i acampen entre Calella i Pineda.

L'altra brigada de la divisió Chabrán, la del general Goullus, amb el regiment de Caçadors a cavall francès i l'artilleria de campanya, ha travessat les muntanyes de Vallgorguina i, i per Sant Celoni agafen la carretera cap a Hostalric. Durant tot el dia 21 el castell d'Hostalric bloqueja el pas, però per la nit, aconsegueix passar a tir de fusell del fort, vorejant les muntanyes, i 24 hores mes tard, pot reunir-se amb la resta de l'expedició, essent seguit i tirotejat per les forces del tinent coronel Milans del Bosch.

El dia 22 de juny, Duhesme és presenta de nou davant de Girona amb part de les seves forces, cinc batallons d'infanteria i dos regiment de cavalleria, encerclant la ciutat per la seva part occidental, obrint foc de canó per avisar al general Reille de la seva presencia. Al dia següent s'incorporen la resta de forces franceses.

En no rebre noticia del general Reille, el dia 24 Duhesme envia al seu encontre al coronel Zanerdi amb el seu regiment de Caçadors a cavall i dos batallons d'infanteria, un francès i l'altre d'italià, a forçar el pas del Ter, per Santa Eugènia, dispersant un destacament de miquelets que el defensaven. Agafant el camí de Figueres i abans de creuar el Fluvià, Zanerdi pren contacte amb Reille a Bàscara, on acaba d'arribar amb el seu estat major. Ignorant de la presencia de Duhesme davant de Girona, donat que no avia rebut la carta d'aquest, no dubta i marxa immediatament sobra la ciutat i pren posició al nord, entre Sarrià de Ter i Pontmajor, enllaçant per la seva dreta amb les forces de Duhesme. El cos d'exèrcit en què Duhesme comptava, en aquesta segona temptativa, sumaven uns 12.000 homes.

Els defensors, en aquells moments disposava i a resultes d'una quinta feta en tot el Corregiment, amb el regiment d'*Ultonia* amb tots els seus efectius de temps de guerra; dos terços de miquelets i l'organització d'un esquadró d'hússars, de Sant Narcís. També i, des del dia 22, amb el 2on. batalló de Voluntaris de Barcelona, sota el comandament del tinent coronel Don Narciso de la Valeta; i un fort destacament d'artilleria, sota el comandament del tinent coronel Don Pedro de la LLave. Aquests reforços procedien de la guarnició regular de Menorca, que el dia 19 sortí de Maó cap a Sant Feliu de Guíxols.

No solament rebé reforços la amenaçada ciutat de Girona, si no que també arribaren el dia 22 de juliol a la ciutat de Tarragona, procedents de Mallorca, el mariscal de camp Don Domingo Mariano de Traggia, marquès de Palacio, nomenat per la Junta Superior de Catalunya com a comandant en cap de totes les forces del Principat. Amb ell, arribaren els regiments d'infanteria de línia de *Soria*, *Granada* i destacaments del de *Borbon* i, 200 artillers i sapadors amb un tren d'artilleria de 37 canons municionats i equipats.

A primers d'agost els 4.630 homes procedents de les Balears, que sumats a les forces regulars de l'exèrcit espanyol escampats pel Principat, la majoria desertors escapats de la guarnició de Barcelona, formen un cos d'exèrcit de 13.334 homes i, sota el comandament del marquès de Palacio és una força regular operativa per iniciar la guerra contra el govern central espanyol i els seus aliats francesos. La revolta popular ha estat reconduïda per les classes dirigents, tant civils com religioses; i l'aixecament militar ha reeixit.

Les autoritats revolucionaries tenen més por del poble armat que de les tropes imperials.

La primera disposició del nou comandant en cap de l'exèrcit espanyol fou assegurar la línia del Llobregat, per protegir la ciutat de Tarragona, nova seu de la Junta de Catalunya. També fou nomenat president de la Suprema Junta, els poders civils i militars tornaren a mans d'un militar espanyol.

Les forces enviades per cobrir la línia del Llobregat estaven sota el comandament del brigadier comte de Caldagués, cap del regiment *Borbon*, amb 1.600 homes de tropes regulars. Aquesta petita força fou dividida en dues columnes: la de la dreta, amb 900 homes dels regiments de *Granada* i *Wimpffen*, sota el comandament del tinent coronel González de Mancheca, agafa el camí de la costa fins a Sant Boi, on tingué una primera topada amb soldats italians de Lechi. La columna de l'esquerra, manada pel propi Caldagués amb 700 homes dels regiments de *Soria* i *Borbon* i quatre peces d'artilleria,

agafa el camí de l'Ordal cap a Molins de Rei i Martorell, punt on és reuneix amb el 3.000 miquelets del coronel Baget.

SEGON INTENT CONTRA GIRONA.

Arribats en front de Girona, els francesos establiren abans de res, les comunicacions entre els seus diversos campaments de Palau, Santa Eugènia, Salt, Sarrià, Pontmajor, Campdurà i l'ermita de Sant Miquel. Bastiren un pont de cavallets sobre el riu Ter i, un nou camí cap a Sarrià, més a l'oest de la plaça, donat que el existent quedava exposat al foc de l'artilleria de Girona.

Les forces conjuntes de Duhesme i Reille no disposaven de suficients efectius per completar el setge de la ciutat, per aquesta raó, quedava lliure tota la banda est i parcialment el nord, fins el fort de Montjuïc. Per la nit del 26 al 27 de juliol, el comandant Ordonneau al front d'un batalló surt de les ribes del Onyar, rodeja les muntanyes de Llevant per reunir-se a l'esquerra de Reille. En aquesta maniobra nocturna, els francesos ocupen els reductes de Sant Lluís, Sant Daniel i Sant Narcís, que els espanyols havien deixat desguarnit, tant per falta d'efectius com per l'estat deficient de les obres de defensa.

En la reunió celebrada el dia 27 a Palau, entre els generals Duhesme, Reille i el cap de batalló Gerbert, comandant d'enginyers del Cos dels Pirineus Orientals, és decideix el pla d'atac per la conquesta del fort de Montjuïc, seguint les recomanacions de Gerbert.

La divisió Reille, situada en front del fort de Montjuïc, s'encarregava d'executar i protegir els treballs de setge, vigilants al mateix temps els camins del Empordà. Les tropes de Duhesme és mantindrien acampades entre el Ter i el Onyar, bloquejant la ciutat per la plana i les carreteres de Barcelona i Sant Feliu de Guíxols; també tenien que proporcionar escolta als combois en destinació a Figueres i a Perpinyà.

El dia 28 de juliol surt un comboi per transportar cap a França, un considerable nombre de ferits i malalts de la divisió Reille i, que a la tornada, portaria de Figueres o de Perpinyà, canons de gros calibre i d'altres elements necessaris pel setge, donat que el tren portat per Duhesme, des de Barcelona, resultava insuficient. L'escolta, sota el comandament del coronel Zenardi i del comandant Ordonneau, la formava un esquadró i un batalló napolità, un batalló italià, un del 16è. de línia francès i un batalló Valesà. És temia que els miquelets del Empordà oposarien sèries dificultats al pas del comboi. Però el trajecte fins Figueres no és produí cap incident, no així al dia següent, en el camí cap a Bellaguarda, les forces d'en Clarós ocuparen i defensaren el pas pel pont de Capmany, i el 16è. de línia, en un atac vigorós, aconseguir desallotjar-los i, el comboi seguir el camí cap a França sense cap més novetat.

De l'arsenal de Perpinyà no pogueren portar casi res, donat que no comptava amb

existències, però de camí de tornada, aconseguiren de Figueres, dos canons de setge, cinquanta bombes i d'altres municions d'artilleria, així com material de sapador, sacs... A part d'una petita topada amb els miquelets d'en Clarós sobre el Fluvià, prop d'Orriols, que foren batuts novament i, el 2 d'agost el comboi i la seva escolta, tornaven a ser en front de Girona.

Amb data 3 d'agost, el general Duhesme comunica al major general Berthier, de les dificultats en què és troba per formalitzar el setge de Girona i demana l'enviament d'una altra divisió, per ajudar a la de Reille en el setge i, així, ell i les seves forces podien tornar cap a Barcelona en ajut de Lechi, que és trobava en series dificultats per la pressió dels miquelets de la Catalunya Baixa, reforçats per les tropes regulars de les guarnicions de Mallorca i Menorca, que havien desembarcat a Tarragona.

Des del mateix dia 27 de juliol, els francesos una vegada en possessió de les posicions avançades del fort de Montjuïc, començaren a preparar tres bateries, una en d'interior del reducte de Sant Lluís i les altres dos, a prop dels reductes de Sant Daniel i de Sant Narcís. Obriren camins coberts, amb moltes dificultats donat que s'excavaven a la roca i la terra necessària és tenia que dur des de molt lluny. Com que els francesos temien que després de tant esforç, aquest no fos suficient per rendir el fort i molt menys, la ciutat; prepararen un nou atac, aprofitant els canons i materials trets del castell de Figueres, directament a la ciutat per la cortina de Santa Llúcia, a la dreta de la porta de França (de Sant Pere o Santa Maria, segons alguns autors), lloc de les defenses que només tenia una muralla, sense obres exteriors ni terraplens, i d'aquesta manera podria ser batuda i derruïda amb poc temps. Amb aquesta finalitat, és munta una bateria de bretxa en el raval del Pedret. Per protegir aquesta bateria i facilitar l'assalt a la bretxa, és munta una altra bateria de rebot, a la riba esquerra del Ter, destinada a batre el baluard de la porta de França, que amb el seu foc tenia cobert el raval del Pedret. Degut a un terreny tou, aquesta bateria, fou la primera en acabar-se i entrar en acció. En el mateix temps, el coronel Fabre havia construït dos bateries incendiàries, una darrera de les altures de Palau i l'altre en el pla de Santa Eugènia.

En el mateix temps, els defensors no perderen el temps i, en conèixer els punts per on és produirien els atacs, reforçaren les defenses, tant del fort de Montjuïc com en la ciutat.

Mentre la divisió Reille, és cuidava dels treballs de setge i rebutjava les sortides dels defensors, les tropes de Duhesme efectuaven batudes en direcció a Sant Feliu de Guíxols, Hostalric i Santa Coloma de Farnes, per mantenir lliure d'enemics un radi de

dos a tres llegendes. En diverses ocasions interceptaren combois d'ajut a Girona. Una avantatge en què comptaven els francesos, era la possessió dels molins de farina de Bescanó, que junt amb la farina requisada, acabada de batre, els proporcionava pa; no resultava tant fàcil el subministrament de carn i vi, que per proveir-se'n, tenien que enviar forts destacaments a més distància i, moltes vegades rebuts per civils armats.

Difícil fou el comboi manat pel coronel napolità Ambrosio, que sortí cap a Figueres i Perpinyà amb 200 ferits i malalts que fou sorprès abans d'arribar a la Jonquera, fou atacat per uns 3.000 homes d'en Clarós. Encara que pogué arribar fins a Bellegarde, molts dels ferits o malalts foren passats a ganiveta pels atacants. Per poder tornar, necessità l'ajut de tropes sortides de Figueres a les ordres del coronel Zenardi i del comandant Ordonneau, que després d'un fort combat, connectaren les dues forces. Una vegada reunides, tornen cap a Girona, arribant el dia 9 d'agost amb 5 noves peces d'artilleria de setge i més material. Un despatx arribat en el mateix comboi, del major general per a Duhesme, l'informava del desastre de Bailen i de les ordres directes de Napoleó, perquè aixequés el setge de Girona i tornés ràpidament cap a Barcelona, la conservació d'aquesta interessava per sobre de tot.

Duhesme no és resigna d'obtenir resultats de tot l'esforç fets fins en aquells moments i, abans de complir les ordres rebudes, intenta la pressa de la plaça forta de Girona. En primer lloc decideix fer un cop de mà sobre Cassà de la Selva, lloc per on Girona comunicava amb la resta de Catalunya. La població fou atacada per dos batallons d'infanteria i un destacament de 100 genets. Ocupada ràpidament, amb poca resistència, és requisaren abundants queviures i una carta dirigida al governador de Girona, don Julian de Bolivar, que feia referència a una columna de socors procedents d'Hostalric. Enviat un fort destacament en aquella direcció, tan sol fou descobert un petit grup de 200 miquelets, que foren dispersats ràpidament.

El general Duhesme envia una proposta de capitulació al governador de Girona, que respon amb una enèrgica negativa i adjunta el text de les capitulacions de Bailen⁵ i la notícia de l'evacuació de Madrid pel rei Josep, cosa que els francesos desconeixien.

Rebutjada la rendició, en la nit del 12 al 13 d'agost, les bateries incendiàries franceses obren foc sobre la ciutat. La de Santa Eugènia tenia dos obusos de vuit polsades i la de Palau, de tres morters de deu i, per estalviar municions, disparaven cada quart d'hora i, els incendis ocasionats foren ràpidament apagats. Pel matí del dia 13, les bateries incendiàries deixaren de disparar, donant pas al foc de les bateries dirigides contra el fort de Montjuïc. Una de les de l'esquerra, armada de tres canons recambrats de a 24, el seu tir de rebot resultà ineficaç. La bateria de la dreta, amb dos canons llargs de a 16, bat directament la cara d'un dels baluards del fort, obrint bretxa, encara que no resulta

⁵ *Derrota de la columna hispano-francesa del general Dupont, enfrontades a les forces espanyoles rebels del general*

practicable per un atac.

Per batre la cortina de Santa Llúcia, els francesos muntaren una bateria en el barri del Pedret, però primer tenien que inutilitzar els canons de la cara occidental del baluard de Sant Pere i, i per això entra en acció una bateria de rebot col·locada a la riba esquerra del Ter, al costat de Can Roca, armada amb quatre obusos de campanya. Aquesta fou ràpidament inutilitzada pel foc concentrat de contrabateria feta pels defensors.

Durant els dies 13 i 14 l'artilleria francesa continuà disparant contra les defenses de Girona i, en veure els minsos resultats, Duhesme i Reille decideixen aixecar el setge i tornar cada u a la seva base de sortida. Per falta de transports, acordaren clavar totes les bateries amb excepció la del Pedret, que al dia 15 fou tornada amb un comboi de malalts i ferits cap a Figueres, escoltats per dos batallons del 16è. de línia. Com que aquestes tropes no podien estar de tornada fins per la tarda del 16, l'aixecament del setge és feria per la nit del 16 al 17. Duhesme i Reille fan intercanvi d'unitats, el primer cedeix el regiment de Caçadors napolitans per reforçar la cavalleria de la divisió de Reille i el 2n. i 56è. regiment de línia. A canvi Duhesme rep els reclutes de la 5ª. legió de marxa i el batalló de la reserva departamental.

Duhesme rep notícia, per la informació donada per un miquelet capturat el dia 15, que havien passat per Cassà de la Selva, 2.000 soldats de línia espanyols amb 3.000 miquelets, que marxaven cap a Castellar i, uns altres 6.000, és trobaven reunits entre Hostalric i Santa Coloma de Farnés. El general francès envia patrulles de reconeixement en les dues direccions, que no descobreixen forces espanyoles. De totes maneres, Duhesme reagrupa, durant la nit del 15 al 16, a totes les seves forces per fer front a qualsevol contingència.

Per entendre l'arribada de tant important reforç, tenim que retrocedir la cronologia dels fets. Quan Duhesme deixa Barcelona, el general Lechi queda amb uns 4.000 homes de guarnició a la ciutat comtal. El general italià considerava insuficient les seves forces per poder mantenir la ciutat, degut a la forta pressió que rebia dels efectius insurrectes i, sobre tot en tenir notícies del desembarcament a Tarragona de les guarnicions de Mallorca i Menorca, que avaluava en 30.000 homes. El dia 27 de juny escriu al major general, príncep de Neuchâtel, que si la situació és feia insostenible, és limitaria a defensar la Ciutadella, Montjuïc i les Drassanes. Però mantenia les posicions exteriors de Sant Pere Màrtir i del castell de Montgat, que estava defensat per 150 homes d'infanteria napolitana i set canons.

Degut l'ambient revolucionari de Barcelona, el dia 11 de juliol, el general Ezpeleta crea la

Junta de Policia amb el membres de la *Real Audiencia*: Antonio Francisco Tudó, Manuel Epifanio Fortuny i José Mª Fernandez de Cordoba, i com a secretari, Melchor de Guardia.

El dia 31 de juliol, el tinent de navili, don Francisco Barceló amb els sometents d'Allella, Tiana, Teia, Vilassar i Premia, suportats per les fragates britàniques *Imperieuse* i *Cambrian*, comandades per Lord Cochrane, que vigilaven la costa, atacaren la fortalesa de Montgat. Però quan s'iniciava l'atac, els napolitans aixequen bandera blanca i, és rendeixen als britànics, que s'ofereixen a transportar-los a Sicília. Una vegada en poder del anglo-espanyols, el castell de Montgat fou volat per ordre de Lord Cochrane, quedant inutilitzat, tant per els francesos com per els espanyols.

El dia 4 d'agost, la Junta Superior de Catalunya deixa la ciutat de Lleida i es trasllada a Tarragona, on hi arriba el dia 6. La nova seu és considerada més segura i amb una gran facilitat de comunicacions per mar.

Una vegada assegurat el bloqueig de Barcelona, des de la línia del Llobregat fins a Montgat, deixant a Lechi en una posició defensiva, el marques de Palacio, comandant en cap de les tropes espanyoles a Catalunya, tenia dues opcions: atacar Barcelona o socorre a Girona. Les dues possibilitats comptaven en alts riscos, per la primera, atacar Barcelona, no comptava amb el material necessari per formalitzar un setge i, per la segona, tenia que comptar amb una possible derrota a mans de tropes més disciplinades i veteranes que les seves. Per això, és decidí per una solució intermèdia, mantenir el bloqueig i enviar al comte de Caldagués d'introduir socors a Girona, retardar al màxim les operacions de setge enemigues, fins que amb millors circumstancies l'hi proporcionés una ocasió oportuna per anar amb forces suficients per imposar-se als francesos i tenir assegurada l'èxit de l'empresa.

Complint les ordres del marques de Palacio, el brigadier, comte de Caldagués, al front d'un batalló de granaders del regiment *Borbon*, el seu; tres batallons de fusellers del de *Soria*; 2.000 miquelets del coronel Baget i tres canons, surt el dia 6 d'agost de Martorell. El dia 10 arriben a Hostalric, on hi resten varis dies i son reforçats amb voluntaris de les comarques veïnes i amb dos canons més, tret de la fortalesa d'Hostalric. Duran la seva estada a la fortalesa, rep la visita dels tinent coronels O'Donovan i Torres Pellicer, enviats pel governador de Girona, per coordinar les accions de la columna amb la plaça.

Pel matí del dia 13 d'agost, les forces de Caldagués havien sortit d'Hostalric i, per Vidreres, Llagostera i Cassà de la Selva, arribaren el dia 14 a Castellar, on és reuneixen amb els 800 sometents de Milans. I en el proper santuari de Nostra Senyora dels

Àngels, és presentaven els 2.500 miquelets d'en Clarós i destacaments de *Reales Guardias españolas* i *Reales Guardias Valonas*, arribats de Roses. Al dia següent, Caldagués és reuneix en consell de guerra amb els caps de totes les forces reunides i, és decideix fer un atac general pel matí del dia 16, coordinats amb una sortida de la guarnició contra les bateries situades en front del fort de Montjuïc. En l'acció hi prendrien part més de 7.000 homes amb cinc peces d'artilleria.

El pla de l'atac consistia: quan en Clarós albires el cap de les forces de Caldagués, atacaria l'ermita de Sant Miquel, en mans dels francesos, continuaria l'atac per la resta de posicions fins ocupar el poble de Campdurà - al nord-est de Girona- per impedir l'arribada de reforços enemics procedents de Sarrià i Pontmajor. La sortida del fort de Montjuïc contra les bateries franceses és tenia que fer quan els homes d'en Clarós tinguessin el camp lliure i les tropes de Caldagués estiguessin en disposició de donar-los suport. L'atac contra les bateries situades en front de Montjuïc, estava confiat al 2n. batalló de voluntaris de Barcelona, sota les ordres de don Narciso de la Valeta; un fort destacament del regiment d'Ultonia, amb el seu sergent major, don Enrique O'Donnell al front i, un destacament d'artilleria, dos canons de campanya, manats pel capità don Pablo Miranda, així com nombrosos grups de miquelets dels dos Terços de Girona.

Tot estava preparat, i a la matinada del dia 16 les forces encarregades de l'atac contra les bateries franceses, és trobaven en el camí cobert del fort, esperen el senyal per atacar. Entre les nou i les deu del matí, els vigies col·locats a dalt de la torre de la catedral, anunciaren amb un toc de sometent, que les tropes de Caldagués arribaven a la plaça pel llevant. Sense esperar més, les tropes de La Valeta i O'Donnell és llencen a l'atac contra les bateries franceses instal·lades en els baluards de Sant Lluís i Sant Daniel.

Aquestes bateries estaven defensades pel batalló valesà, que en rebre el contundent atac, és retiren amb molt poca resistència. Però el cap d'enginyers Gerbert, que tornava cap a Sarrià després d'inspeccionar les bateries, dona mitja volta, és posa al front dels soldats valesans i reconquesta les posicions. Els espanyols tornen a la carrega, dirigits per O'Donnell i, ja amb l'avantguarda de Caldagués de suport, desallotgen als francesos, resultant Gerbert mort en el xoc i ferit greument el propi O'Donnell. Els francesos és retiren fins el barranc, que limita pel nord la plana de Montjuïc, on son mantinguts a ratlla pels fusellers espanyols, mentre els sapadors destrueixen les obres i s'enduen els canons cap al fort.

El batalló valesa quedà reforçat per tota la divisió Reille, però els espanyols continuaven avançant a través del barranc. L'arribada del batalló del 2n. regiment francès junt amb tot el 16è. i sota el comandament del propi Reille, aconseguix parar i rebutjar als espanyols a l'altre costat del barranc. El general francès no intenta recuperar les bateries, donat que tenia la intenció d'evacuar-les aquella mateixa nit i, com que els

miquelets d'en Clarós, amos de l'ermita de Sant Miquel, avançaven cap a Campdurá, amenaçant encerclar-lo pel seu flanc esquerra, decideix reagrupar a totes les seves forces i replegar-se sobre Pontmajor i Sarrià, per mantenir lliures les seves comunicacions amb Figueres.

Mentrestant Duhesme esperava l'atac espanyol, desplegat al sud de Girona i, en adonar-se que aquest és produïa per la part nord de la ciutat, al front de totes les companyies de preferència dels seus regiments, acut en socors de Reille i conjuntament aturen l'avenç dels atacants. Aturada la lluita, els francesos comptabilitzen 75 mort o desapareguts i 196 ferits i, els espanyols, 35 i 108 respectivament. Com que casi totes les baixes franceses s'han produït en la divisió Reille, Duhesme l'hi cedeix definitivament el batalló del 16è. de línia, un dels millors de les seves forces.

A la vista de la situació, Duhesme i Reille és reafirmen amb la seva decisió d'aixecar el bloqueig de Girona, retirant-se el primer sobre Barcelona i el segon cap a Figueres. En la tornada de les companyies de preferència cap a les seves unitats matrius, és trobaren amb grans dificultats en passar el Ter, donat que una crescuda inesperada, s'emportà el pont de carros que unia les dos ribes del riu.

Duhesme mana clavar i enterrar a tota l'artilleria de setge, destruir tot el material i munició que no pot transportar i, sols conserva l'artilleria i munició de campanya.

El dia 16 per la tarda i abans de fer-se fosc, Reille amb totes les seves forces surt cap a Figueres, moviment que resultava fàcil, doncs tenia que caminar només set lligues per un bon camí. No així ho tenia Duhesme, que agafes el camí del interior o el de la costa, segurament l'enemic l'hi oposaria obstacles. Però no podia deixar a la seva sort a la ciutat de Barcelona, de la seva conservació l'havia fet responsable el propi emperador. A les nou de la nit, és posa en marxa en silenci, per no ser descoberts pels defensors. Fins al matí següent no s'adonaren de la retirada francesa.

Per la matinada del dia 17, les tropes de Duhesme és troben reunides a la bifurcació de les dues carreteres, en direcció a Barcelona. El general francès decideix agafar la de la costa, que a pesar de les greus dificultats que presentaven, era millor que la del interior, amb la fortalesa d'Hostalric que barrava el pas, tal com havien manifestat els seus generals, Goullus i Bessières en el camí d'anada cap a Girona, solament una casualitat és permeté passar fàcilment.

Per la tarda, Duhesme i els seus homes arriben a Calella, la presència de canoneres espanyoles i de les dos fragates britàniques, que amb el seu foc dificultaria la marxa, i si això se l'hi sumava els talls efectuats en la carretera, fets pels sometents dels pobles veïns i, la presència d'aquests mateixos, el fa decidir agafar els camins de l'interior. Per fer possible arribar ràpidament fins a Barcelona pels camins triats, el general francès fa

destruir tota l'artilleria que transportava, els canons els tira al mar i els armons els crema; així com tots els carruatges foren cremats, els cavalls de tir serien utilitzats pel transport dels ferits i dels malalts, en un nombre de 300.

D'aquesta manera, a la matinada del dia 18, la columna francesa surt de Calella amb l'avantguarda del general Bessières formada pel regiment de casadors a cavall francesos, un batalló italià i un altre de napolità. El 7è. regiment i el batalló suïss, formava el gruix de la columna amb el general Goullus, els seguia tota la impedimenta i el comboi de ferits, escoltats pel batalló de reserves departamentals. Tancava la marxa, el general Chabrán amb el regiment de cuirassers i la brigada Nicolás, reduïda a dos regiments, el 37è. i el 93è., doncs el 16è. és queda amb la divisió Reille. En no trobar cap guia, el camí fou de gran dificultat, arribant a la vall d'Arenys de Mar pel migdia, després de 7 hores de marxa.

A les dues de la tarda, quan és posaven en marxa, una columna de miquelets de Girona fan aparició pel camí de Sant Celoni, que tres companyies del 7è. regiment els obligaren a retrocedir.

A les 6 de la tarda del dia 18, l'avantguarda arriba a Mataró, però la resta ho fa per la matinada següent. Aquella nit, la del 18 al 19, les fragates britàniques bombardegen Mataró. En sortir, pel matí del dia 19, la columna fou tirotejada per alguns miquelets, des del flanc dret. Rebutjats pels "voltigeurs" francesos, continuen el seu camí fins a Premià. En aquesta població un fort contingent de miquelets, sota el comandament del tinent de navili Barceló, els barra el pas. El propi Duhesme és posa al cap de la seva avantguarda, suportada per la brigada Goullus, al poc temps els fa retrocedir i, a l'altura de Montgat, el foc fet per una columna, manada pel general Lechi, que havia sortit de Barcelona, en conèixer la notícia de l'arribada de Duhesme, agafà entre dos focs als miquelets, que fugien desbandats. Les forces del Cos d'Observació quedaven reunides després d'un mes de separació. El foc de les fragates britàniques obliguen a fer una volta, i pesen la nit a Badalona. Duhesme entra a Barcelona per la tarda del dia 19, i el dia 20 la resta de tropes, la reraguarda de Chabrán ho fa per la nit, després de tenir un combat amb els miquelets, a la sortida de Badalona.

El dia 21 d'agost, el capità general de Catalunya publica el *"Bando por el qual se restablece en la ciudad de Barcelona la antigua casa de la moneda, para acuñar la de oro, plata i cobre"*⁶

El dia 23 d'agost, Antoni Brusi inicia la publicació de la *Gaceta Militar y Politica del*

⁶Per entendre l'abast d'aquest ban i per més detalls sobre l'encunyació de monedes en aquesta època, veure *"La moneda catalana de la Guerra de la Independència (1808-1814)*, de E.Goig Pansu, Cymys, Barcelona 1974.

Principado de Cataluña, periòdic portaveu de la Junta Superior del Principat.

El dia 28 d'agost, Ezpeleta reorganitza la *Junta de Policia*; cessen Fortuny i Cordoba, i nomena com a comissari general a Ramón Casanovas, i com a comissaris de barri a Ramón Dufour, Bernardo de las Casas, Leopoldo Pi, Pablo Sagarra i a Francisco de Sales Blasco.

En sentir-se cada vegada més segura, la Junta Superior de Catalunya deixa la ciutat forta de Tarragona el dia 29 d'agost, i és trasllada a Vilafranca del Penedès, on hi arriba el dia 5 de setembre, convençuda que la caiguda de Barcelona serà imminent.

Arenys de Munt, agost 2006
Gustau Adzerias i Causi